

**SKOLPORTENS PUBLIKATIONSSERIE FÖR
DOKUMENTERAT UTVECKLINGSARBETE**

**“HAVET VÄLTE,
STORMEN VEN’, FÅR
JAG SNO DEN RADEN?”**

**Att fördjupa sig
i ett författarskap**

FÖRFATTARE:

Martin Flodkvist Hjort

SKOLPORTEN

UTVECKLA SKOLAN

8/2023

SAMMANFATTNING

UNDER HÖSTEN 2022 genomfördes ett projekt med årskurs sju i svenska som syftade till att hjälpa elever att närma sig klassisk poesi. Genom att arbeta både traditionellt och multimodalt med musik, konst, serier och eget kreativt skapande erbjöds eleverna en mängd ingångar till ett komplicerat ämnesinnehåll och till en bildning och ett kulturarv som de annars riskerar att stå utanför. Arbetet visade goda resultat, både i form av hög kvalitet på elevernas arbete och ökat intresse för klassisk poesi.

Martin Flodkvist Hjort är lärare i svenska och engelska i årskurs 7–9 och arbetar på Myrsjöskolan i Nacka. E-post: martin.flodkvist@nacka.se

Denna artikel har den 8 december 2023 accepterats för publicering i Skolportens artikelserie för dokumenterat utvecklingsarbete.

Fri kopieringsrätt i ickekommersiellt syfte för kompetensutveckling eller undervisning i skolan och förskolan under förutsättning att författarens namn och artikelns titel anges, samt källa: Skolportens artikelserie. I övrigt gäller copyright för författaren och Skolporten AB gemensamt.

Denna artikel är publicerad i Skolportens serie för dokumenterat utvecklingsarbete, "Utveckla skolan": www.skolporten.se/forskning/utveckling/

Aktuella Författaranvisningar & Skrivregler:
www.skolporten.se/forskning/skolutveckling/skolportens-utvecklingsartiklar/

Vill du också skriva en utvecklingsartikel? Mejla till redaktionen@skolporten.se

INNEHÅLL

INLEDNING	7
SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING	9
METOD OCH GENOMFÖRANDE	11
Lektion 1: "Strövtåg från hembygden"	12
Lektion 2: "En kärleksvisa" och "En morgondröm"	13
Lektion 3: "Snigelns visa" och "Gråbergssång"	14
Lektion 4: "Ett gammalt bergtroll"	14
Lektion 5: "Titania"	15
Lektion 6: "Säv, säv susa"	15
Lektion 7: "Världens gång"	16
Lektion 8–11	16
Lektion 12	16
RESULTAT OCH DISKUSSION	17
REFERENSLISTA	19
APPENDIX	21
Bilaga 1: Vallarelåt	21
Bilaga 2: Skrivuppgift	22

INLEDNING

I SIN BOK “Konsten att undervisa” skriver läraren Filippa Mannerheim (2021) att hon fick en yrkesmässig uppenbarelse den dag hon insåg att hennes elever inte kan citera en rad ur Edith Södergrans dikt “Dagen svalnar”, men de kan rabbla långa delar ur svenskämnetns komplicerade kunskapskrav. Iakttagelsen fick mig att se över min egen undervisning med ett kritiskt öga. Som svensklärare har jag många gånger jobbat med poesi, men ofta som ett sätt att belysa ett tema eleverna jobbar med eller fördjupa läsningen av en roman. Vid färre tillfällen har jag jobbat utifrån en poets verk i ett försök att finna mening i orden, inte för att de säger något *om något annat*, utan för att de är *viktiga i sig*. För att parafrasera Mannerheim, mina elever kunde rabbla strukturen i texttypen debattartikel om jag så väckte dem mitt i natten (“inledning, bästa argument, näst bästa argument, bemöt motargument, avslutning”), men kunde de citera en enda diktrad? Jag tvekade och började fundera på skola, undervisning och bildning.

SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNING

HAR BILDNING AV det slag Mannerheim beskriver, och som jag fokuserar på i denna artikel, ett egenvärde? Jag vill påstå ja. I artikeln “Behövs det bildning?” (Stridsman 2014) intervjuas lektorer, professorer och lärare. Språklärare von Schantz (von Schantz se Stridsman 2014) gör iakttagelsen att “det är allt mer sällsynt med lärare som läser klassiker. Om du växer upp i en familj där du inte har tillgång till det som kallas högkultur och sedan aldrig möter det i skolan – då är det en värld som är helt stängd för dig” (ibid.). Hon menar att det skett en stor förändring de senaste trettio åren, där fokus gått från en bildningsprincip till nyttoprincip. Hon fortsätter:

En fungerande demokrati, människor som kan förverkliga sig själva, klara av förändringar och ett mångkulturellt samhälle – allt det är lika viktiga mål för skolan. När vi ställs inför utmaningar behöver vi bildning. Det vi får annars är ett torftigt och farligt samhälle där vi inte är rustade att reflektera över vår samtid. (von Schantz se Stridsman 2014)

Jag håller med von Schantz och med hennes ord som utgångspunkt gick jag vidare.

Syftet med den här artikeln är att beskriva ett projekt jag genomfört där jag ville att mina elever ska ha mött en klassisk diktare och hans verk, diskuterat och försökt närma sig dennes poesi. Hur kunde jag gå tillväga för att ge eleverna den möjligheten på bästa sätt? Min frågeställning på väg in i arbetet blev därmed: Hur kan jag hjälpa mina elever läsa, förstå och ta till sig klassisk poesi?

METOD OCH GENOMFÖRANDE

SKOLVERKETS MODUL "LÄSSTRATEGIER för skönlitteratur" och texten "Att undervisa om poesi" (Mossberg Schüllerqvist & Wejrum 2020) ger en överblick över studier av explicit poesiundervisning. Läraren bör, enligt texten, jobba med ett öppet, tillåtande klassrumsklimat och gärna en multimodal lektionsundervisning för att förbättra elevernas analysförmåga. Multimodal undervisning kan betyda många saker, men i detta fall att lärare och elev inte bara använder sig av det skrivna ordet, utan också ljud, bild och rörelse för att förmedla kunskap eller inge förståelse. En av studierna som presenteras är en intervjustudie av Sigvardsson (Sigvardsson se Mossberg Schüllerqvist & Wejrum 2020), där fyra undervisningsstrategier för poesiundervisning beskrivs. En strategi var aktuell för mitt syfte och handlar om att engagera eleverna genom att välja dikter som läraren själv är engagerad i. De ska läsas högt i undervisningen med syftet att få eleverna att bli berörda av lyriska uttryckssätt. Detta kändes rätt, jag ville jobba med dikter som griper tag i både mig och mina elever. I artikeln beskrivs också Skaftun och Michelsens (Skaftun & Michelsen se Mossberg Schüllerqvist & Wejrum 2020) tankar om en explicit lyrikundervisning där man fokuserar på ett arbetssätt där diktanalyser görs tillsammans och där elev agerar lärling som lär sig, handleds av och diskuterar med läraren. "Kunnandet är inte medfött, genereras inte av mognad, utan av explicit och tydlig undervisning" (ibid. s. 11). Detta inspirerade vidare mitt tillvägagångssätt.

I boken "Novelläsning i praktiken" skriver Markstedt (2022) om författarstudier där elever läser flera verk från samma författare: "Eleverna kan få läsa och analysera ett par noveller av samma författare och ta fasta på likheter och skillnader i tematik, berättarteknik och stil" (ibid. s. 73). Samma arbetssätt inbjuder poesin till med sina korta men kompletta verk. Elev-

erna skulle följa Markstedts studieteknik och fördjupa sig i en enskild författare.

I den gällande läroplanens inledande text om skolans uppdrag, så betonas att fostran och utbildning på ett djupare plan inte bara handlar om att utveckla kunskaper, utan att överföra från en generation till nästa, språk, värden och traditioner – ett kulturarv (Skolverket 2022). Jag ville välja en poet som svensk skola har en långvarig relation till, för jag tror precis som läroplanen säger att det är viktigt att skolan ger eleverna en känsla av sammanhang och tradition. Valet föll på Gustaf Fröding. Fröding har ett tragiskt livsöde som har förmågan att fånga elever och hans poesi har både bredd och djup, samt är så pass lättillgänglig att unga elever kan läsa och uppskatta honom. Jag ville dessutom hitta en poet som skriver om ämnen som både lockar till skratt, skräck och tårar, för att kunna behandla flera teman och känslor i min undervisning. Som tidigare nämnts, så lyfter Sigvardsson (Sigvardsson se Mossberg Schüllerqvist & Wejrum) fram att det är viktigt att läraren är engagerad i den poesi som undervisas och eftersom jag själv ofta grips av Frödings poesi var han ett gott val.

Jag gjorde först ett mindre arbete i åk 9 under vårterminen 2022. Projektet bestod av tre veckors arbete, där jag varvade föreläsningar med närstudier av ett litet urval av Frödings dikter. Det avslutades med ett skriftligt läxförhör/mindre prov. Resultatet var ur en vinkel till belåtenhet, för eleverna hade uppenbarligen tagit del av både Frödings liv och dikt då de kunde relatera strofer ur "Ett gammalt bergtroll" och "Skalden Wennerbom" (två delvis självbiografiska verk) till Frödings liv, känna igen rader ur andra dikter, samt nämna årtal och detaljer från poetens liv. Men nej, jag var inte nöjd. De flesta kunde slutföra dikten "En kärleksvisa" endast utifrån den första versraden "Jag köpte min kärlek för pengar", men min upplevelse

blev ändock att något saknades i min undervisning. Orden stod inte i tillräckligt fokus, utan Frödings liv och person hade tagit för stor plats.

Nästa termin, hösten 2022, fördjupade jag därför mitt arbete ytterligare, placerade det i årskurs 7 istället, med den uttryckta viljan att hitta arbetssätt som hela tiden riktar elevernas fokus tillbaka till Frödings diktning. Två klasser i årskurs sju med totalt 36 elever deltog i projektet. Jag planerade att använda samtliga svensklektioner (tre à 50 minuter) under fyra veckor till detta arbetsområde. Jag gick tillväga på flera olika vis. Dels ville jag i en högre utsträckning använda multimodala verktyg, för att ge eleverna fler ingångar in i texten. Dels ville jag ge eleverna möjlighet att gå i dialog med Fröding och i en kreativ skrivuppgift omtolka en av Frödings dikter till en berättelse. Slutligen ville jag genomföra ett skriftligt prov med Frödings dikter i större fokus. Tanken jag ville prova var huruvida dessa arbetssätt kunde komplettera varandra, och ge resultat i form av läsförståelse och analys av högre kvalitet.

Likt under mitt projekt med niondeklassare, så varvade jag föreläsningar om Fröding, hans liv och samtid, med diktstudier, med skillnaden att jag nu lät diktstudierna ta mer tid. En hel lektion lades ofta på en enskild dikt och jag hittade olika ingångar för eleverna. Varje dikt gick vi också igenom versrad för versrad, med förklaringar av ord, poetiska stilfigurer

och diktbegrepp. Eleverna fick ett eget dikthäfte där de kunde göra anteckningar direkt på diktraderna. Elevernas upplevelse av dikten (ofta hjälpt av de olika ingångar vi haft) diskuterades och kompletterades av min förklaring och nyansering. Föreläsningarna byggde jag på läroboken ”Magasinet – svenska författare” (Sonnert 1999) som jag följde sida för sida i mina föreläsningar, vilka fungerade som introduktion och fördjupning av lärobokstexten. Mannerheim (2021) beskriver syftet med denna traditionella arbetsmetod enligt följande:

[Jag utgår] från den lärobok eleverna har och följer dess struktur och underrubriker rätt strikt (...). Det gör jag för att eleverna ska få de olika ämnesberättelserna presenterade av mig muntligt, som en första ingång, för att sedan repetera dem igen genom att läsa och nöta in det som står i boken. (Mannerheim 2021, s. 24)

Frödings livshistoria dominerar inte undervisningen, men den finns där som en klangbotten till många av dikterna. Har eleverna en förståelse för dikternas samtid och författare, så förstår de, i detta fall, också dikterna bättre. De handlar om en värld så långt ifrån deras, att de behöver alla ingångar till orden som de kan få.

LEKTION 1: ”STRÖVTÅG FRÅN HEMBYGDEN”

FÖRSTA LEKTIONEN HANDLADE om att etablera Fröding – hans person, tid och diktning. För att fysiskt konkretisera en känsla av tradition och arv, det som i läroplanen kallas att ”överföra och utveckla ett kulturarv (...) från en generation till nästa” (Skolverket 2022), inledde jag med att ta med min mors diktsamling ”Gustaf Fröding – Svalans svenska klassiker” (1960) som hon själv använt i skolan. Jag visade eleverna den vackra boken och min mammas blyertsanteckningar till dikten ”Vallarelåt” (se bilaga 1), förklarade att också hennes mamma läst Fröding i skolan,

liksom jag själv och att nu är det elevernas tur att göra det.

Eleverna fick se bilder från dåtidens Sverige, både fotografier och målningar, bland annat Zorns ”Midsommardans” (1897). Jag föreläste en stund om Frödings tidiga liv, barndom och förhållande till föräldrarna. Bandet Mando Diaos tolkning av ”Strövtåg i hembygden” var högaktuell, då den precis vunnit Svensktoppens omröstning om bästa låt på Svensktoppen någonsin. Vi¹ såg en intervju med låtskrivaren Björn Dixgård från Nyhetsmorgon (TV4 2022),

1 Med vi avses fortsättningsvis artikelförfattaren tillsammans med eleverna.

vilket blev en koppling från Frödings tid till samtiden. Vi lyssnade på låten (Dixgård & Norén 2012) och läste dikten och eleverna fick i uppgift att hitta biografiska detaljer från Frödings liv i texten, samt diskutera symboliken i Frödings miljöbeskrivningar, som går från ”Och omkring mig står den härliga skogen så grön/Bakom ängarnas gungande gräs”

(Fröding 1960, s. 186) till ”Det är tomt, det är bränt, det är härjat och kalt/Där den låg, ligger berghäl-len bar” (ibid.). Till sin hjälp hade eleverna diktens explicita rader om Frödings barndomshem Alsters herrgård och min föreläsning om Frödings barndom och faderns död.

LEKTION 2: ”EN KÄRLEKSVISA” OCH ”EN MORGONDRÖM”

FÖR ATT GE eleverna möjlighet att ta till sig dikten ”En kärleksvisa” så måste kontexten vara tydlig. Det är en dikt om ensamhet och sexköp, inga lättsmälta teman med andra ord. Lektionen inleddes därför med en anekdot som också läroboken ”Magasinet – svenska författare” (Sonnert 1999) tar upp, om hur Fröding hade en kärleksfull korrespondens med en ung kvinna, men det visade sig vara en grupp tonårstjejer som drivit med honom. Anekdoten illustrerar Frödings ensamhet och utsatthet. Jag berättar om dåtiden syn på prostitution och sexköp, att det var relativt vanligt, accepterat bland unga män, men tabubelagt. Jag betonar också det speciella i att en av Frödings mest älskade och folkkära dikter handlar om ett ämne som prostitution. Efter högläsning av dikten visas den på skärm och jag förklarar ord som ”besannats”, ”Eden” och ”I” (i egenskap av den gamla formen av ett hövligt ”Ni”). Eleverna gör anteckningar i sina dikthäften. Därefter får eleverna se Malin Billers (2014) serieversion av dikten från boken ”I varje droppe är en ädelsten” som i bild gestaltar det utanförskap som dikten behandlar:

Efter en diskussion om vad som händer i dikten, så får eleverna diskutera följande frågor: Vad menas med *strängar*? Vad menas med *Eden*? Vad tror du att Fröding vill säga med denna dikt? Är det passande att vi i skolan läser en dikt som handlar om prostitution?

Frödings val av teman fick reaktioner redan under hans samtid, men mest reaktioner fick han av dikten ”En morgondröm”. Vi läser en bit ur Frödings dikt (1960), med dess explicita skildring av sex, och jag avslutar med att berätta om hur Fröding blev åtalad, hur hans vänner vände honom ryggen och hur hela episoden lämnade honom med en stark känsla av ensamhet.

Figur 1: Malin Biller (2014) ”En kärleksvisa”, ur ”I varje droppe är en ädelsten” Publicerat med tillstånd från konstnären.

LEKTION 3: "SNIGELNS VISA" OCH "GRÅBERGSSÅNG"

LEKTIONEN KNYTER AN till åtalet mot Fröding och hur det påverkade hans mentala hälsa. Vi följer lärobokens upplägg och är nu framme vid diktarens tid på "nervkuranstalt", en period då Fröding författade sin mest suggestiva poesi, dikterna som kallas "Mattoidens sånger". Vi läser några av dikterna (Fröding

1960), i vilka Fröding försöker ge röst åt djur och föremål från naturen och eleverna får gissa vem eller vad diktaren försöker gestalta. De får också pröva att skriva egna dikter där de talar åt någon och något som saknar egen möjlighet att tala.

LEKTION 4: "ETT GAMMALT BERGTROLL"

NÄSTA DEL AV läroboken tar upp Frödings koppling till natur och naturväsen. Eleverna får se svensk romantisk konst från Frödings samtid: Josephsons "Näcken" (1882) och Bauers troll (1910-tal). Därefter introduceras Cornelis Vreeswijk innan vi lyssnar på hans bluesiga version av "Ett gammalt bergtroll" (Vreeswijk 1970). Sedan följer en närläsning av dikten, rad för rad med ordförklaringar och diskussion kring trollets syn på sig själv, människor och prinsessan. Eleverna uppmanas stryka under delar av dikten där trollets syn på sig själv beskrivs och ringa in de delar som visar hur människorna ser på honom. Elev-

erna får höra att dikten sägs handla om Fröding själv och att trollet i dikten representerar honom. För att illustrera detta läser vi delar ur Malin Billers serieversion.

Eleverna får till sist diskutera frågorna "Om bergtrollet är ett självporträtt av Gustaf Fröding, hur ser Fröding på sig själv?" och "På vilka sätt handlar dikten om utanförskap?"

Figur 2: Malin Biller (2014) "Ett gammalt bergtroll", ur "I varje droppe är en ädelsten". Publicerat med tillstånd från konstnären.

LEKTION 5: "TITANIA"

DENNA LEKTION FORTSÄTTER vi med Frödings dikter (1960) om svensk folketro. Lektionen inleds med att visa upp en klassisk målning från den svenska romantiken, "Älvalek" (1866) av Malmström. Eleverna får beskriva vad de ser i målningen: en besjälad natur, en tidig sommarmorgon där månen fortfarande står högt och dimman, med inslag av dansande älvor, ringlar över en myr. Därefter tittar vi på "Ängsälvor" (1850) av Blommér, en målning med liknande motiv, men där dimman helt ersatts av dansande älvor klädda i vitt. I bakgrunden ser man en man på häst som iakttar scenen.

Detta konstverk blir sedan vår ingång till Frödings dikt "Titania", en stämningsfull skildring av en månbelyst äng där älvornas drottning Titania håller midnattsbal. Vi läser dikten, går igenom komplicerade ord som "klang", "susning" och "eteriska", lyssnar på Mando Diaos version av låten och därefter får

Figur 3: Nils Blommér (1850) "Ängsälvor".

eleverna öva handskrift genom att skriva av dikten rad för rad, med exakt radbrytning, och till sist illustrera den.

LEKTION 6: "SÄV, SÄV SUSÄ"

VI INLEDER MED att studera Bror Lindhs (c:a 1894) målning "Säv, säv, susa", inspirerad av Frödings dikt (1960) med samma namn.

Eleverna får diskutera vad de ser på bilden, vilka färger de ser, beskriva kvinnan och landskapet, försöka sätta ord på målningens stämning, känsla och vad de själva tycker om den. Därefter förklaras målningens uppkomst och varifrån Lindh fått inspiration. "Säv, säv, susa" är en av de mer svårtillgängliga av de dikter mina elever får läsa. Jag låter den ta den tid den behöver. Högläser den med känsla. Förklarar ord. Pekar mot allitterationen och förklarar hur s-ljuden härmar sävens susande. Pekar på assonanser och hur å-ljuden påminner om vågor som slår. Berättar om mysteriet som dikten inleds med, frågan som i desperation ställs till vågorna, till säven, och vad svaret berättar om Ingalills olyckliga öde. Efter en grundlig genomgång tittar vi på videon "Highlights ur samlingarna – Bror Lindh" (Värmlands museum, 2019) där tavlan presenteras tillsammans med dess koppling till Frödings dikt. Videon fungerar som en sammanfattning av det vi diskuterat under lektionen.

Figur 4: Bror Lindh (c:a 1894) "Säv, säv, susa".

LEKTION 7: "VÄRLDENS GÅNG"

ELEVERNA FÅR SE en målning av ett skepp i storm och eleverna får sätta ord på vad de ser. Därefter läser vi Frödings dikt (1960) som projiceras på tavlan. Dikten är relativt lättillgänglig för eleverna, men i nästa steg lyssnar vi ändå på en musiksatt version av dikten, en operainfluerad och stämningsfull version (pjotr-p, 2013). Samtidigt som vi lyssnar får eleverna se en bildruta i taget från Malin Billers (2014) serieversion. Tillsammans bildar det något som kan liknas vid en kortfilm. Sist får eleverna diskutera kaptenen i dikten: vilka ord beskriver honom, vilken sorts person är han och varför väljer han att inte göra något för sjömannen som blåst i havet?

Figur 5: Malin Biller (2014) "Världens gång" ur "I varje droppe är en ädelsten". Publicerat med tillstånd från konstnären.

LEKTION 8-11

NÄR VI ARBETAT med Frödings dikter, så får eleverna välja en av dem att omtolka i form av en berättelse (se bilaga 2). Sex av dikterna är utvalda med förslag på berättelser man kunde skriva utifrån dem, men eleverna är fria att välja vilken dikt de vill och skriva vilken berättelse de än önskar. Frödings bredd som

poet kom väl till pass, då berättelserna kan handla om allt från sniglar på äventyr och möten med troll och älvor, till ungdomar med självskadebeteende, olycklig kärlek och självhat. Alla kan välja ingång och lägga skrivandet på en för dem passande nivå.

LEKTION 12

EFTER NÄRLÄSNINGAR, GENOMGÅNGAR, kreativt arbete och diskussion, så har eleverna till sist ett skriftligt prov på Frödings liv och sju av hans dikter. De får

välja tre av dikterna och presentera analyser av dem, utifrån stödfrågor. Detta prov avslutar projektet.

RESULTAT OCH DISKUSSION

JAG HAR TIDIGARE arbetat med diktanalys i årskurs sju och i jämförelse så var eleverna som genomförde projektet om Fröding långt vassare när det gällde kvalitet på analys. Resultatmässigt hade eleverna lyckats också jämfört med mina niors resultat från våren innan. Det märktes att det utökade arbetet med dikterna givit resultat och att arbetssättet med multimodala verktyg, kreativt skapande och skriftligt prov kompletterat varandra på ett välfungerande vis. Fokus hade legat på poesin och att komma den nära.

En anmärkning man potentiellt kan ha gällande mitt tillvägagångssätt är att elevernas egna tolkningar ges en förhållandevis liten roll. De diskuterar dikterna med varandra och läraren, men man skulle kunna kritisera att läraren sedan presenterar ett sorts ”facit”, rätt sätt att tolka Frödings lyrik. Här lutar jag mig mot Tengberg (2023) som i en debattartikel efter att 2021 års resultat i PIRLS publicerats maj 2023 försökte besvara frågor gällande vad svensk skola måste bli bättre på när det gäller svenskundervisning. Ett av hans svar är att elever behöver komma i kontakt med texter som ”utmanar elevernas förståelse; att texter sätts in i ett socialt sammanhang; texter som tar upp frågor som berör eleverna; och texter som visar dem världar och erfarenheter de aldrig annars skulle komma i kontakt med” (ibid.). Sådana texter behöver, menar Tengberg, eleverna hjälp med att komma in i och få tolknings- och tankeprocesser demonstrerade för sig. Han menar:

[A]lla tolkningar är inte lika goda! Elever ska få lära sig att göra successivt mer kvalificerade läsningar av texterna i skolan. De ska inte lämnas ifred med en tolkning. (...) Med kamraternas och lärarens hjälp ska elever få träna sig i att se mer i texten än de sett på egen hand. (Tengberg 2023)

Jag tolkar hans ord som att jag gjort rätt som efter att eleverna själva fått fundera på en dikts betydelse demonstrerat mer avancerade tolkningar. I de analyser som eleverna sedan själva skrev på provet fanns egna tankar och idéer uppblandade med spår av det jag berättat för dem om dikterna. Jag ser det som att jag givit dem nycklar till dikterna, men analyserna är deras egna.

Då eleverna skulle välja dikt att utgå från när de skrev sina berättelser, stod det tidigt klart vilken viktig roll vårt arbete med dikterna hade haft. De hade en bra förståelse för innehållet i dikterna och kunde diskutera dem med varandra i sökandet efter rätt dikt för dem att bearbeta: “‘Världens gång’, vilken var det nu igen” “Den om sjömannen som spolats överbord.” “Den med den bistre kaptenen? Bra val!” Hela tiden riktades deras blickar tillbaka till dikterna och till orden: “Jag vet inte hur min berättelse ska sluta.” “Hur slutar dikten då?” “Trollet lufsar olycklig hem.” ”Hm, så kanske din berättelse också kan sluta.” De återkom gång på gång till dikternas strofer för inspiration: ”Jag gillar verkligen Frödings ord ‘Havet välte, stormen ven’, får jag sno den raden?” Min önskan att rikta elevernas blick tillbaka till diktningen måste sägas ha uppfyllts.

I mitt val av dikter ville jag fånga en bredd som var representativ för Frödings karakteristiska stil. Man kan argumentera för att Frödings varma humor saknas, hans dikter om “värmlandsoriginal”, älskade dikter som ”Våran prost”, “Jan Ersa och Per Persa” och ”Lelle Karl Johan”. Här gjorde jag dock ett medvetet val, helt enkelt för att jag anade att eleverna skulle svara bättre på sorg, folketro, natur och surrealism. Ett val på bekostnad av en viktig sida av Fröding, det är jag medveten om, men som jag är villig att försvara. Jag vill dessutom påstå att humor åldras sämre än tragik, vilket gör Frödings mustigare dikter svårtillgängliga för elever.

En fråga man kan ställa är förstås: vad tyckte eleverna? När vi var framme vid sjätte eller sjunde lektionen i rad med diktanalys i centrum, så var en del trötta på upplägget. Jag kan se ett framtida upplägg där man läser färre dikter gemensamt. Det skulle kunna räcka med tre för att göra en studie i en poets stil och samtidigt få en tillräcklig bredd för att hitta uppslag till olika typer av narrativt berättande. Samtidigt, efter att ha spenderat nära en timme på att läsa, diskutera och förklara ”Säv, säv, susa”, att då få höra en trettonårig pojke dra efter andan och säga, bara till sig själv, ”Den där var ju riktigt bra”, då tycker jag att arbetet är värt det. Den upplevelsen hade jag inte velat ta ifrån honom.

Projektet handlade inte endast om mätbara resultat, utan om att ge eleverna möjligheten att närma sig ett författarskap och göra någon annans ord till en liten del av sin person. Går det verkligen att kvantifiera detta mål? Bör jag som lärare ens försöka mäta det? Tveksamt. Gör detta mitt projekt oväsentligt, ointressant? Nej. Även om det för läraren bara går att spekulera om huruvida eleverna tagit till sig dikterna, så är det mål värda att sträva mot.

Möjligtvis finns viss anekdotisk bevisföring ändå av intresse att presentera. Jag kopierar alltid upp A3-affischer av omslagen till den skönlitteratur vi läser tillsammans. Dessa samlas på klassrummets väggar i kronologisk läsordning likt en tidslinje över högsta-diets svenskundervisning och tillgängliggör våra gemensamma läsoplevelser (och bevisar för mina mest motsträviga elever att de *visst* är läsare). En lektion

månader efter Fröding-projektet hade jag anledning att referera till tidigare läsning och pekade upp mot vår kavalkad av titlar på väggen. ”Just ja, Fröding”, sade en av eleverna spjuveraktigt och vände sig till en kompis i klassen, ”som skrev din favoritdikt ’En morgondröm’”. Klassen fnissade, inte elakt, utan igenkännande. Frödings explicita sexskildring hade lämnat spår i trettonåringarna.

I slutet av terminen inledde jag under fyra veckors tid varje lektion i svenska med att läsa tre dikter ur antologin ”En bro av poesi” (Boglund & Nordlund 2021). Eleverna fick sedan rösta vilken dikt de tyckte bäst om och vinnaren överlevde till nästa lektion, där två nya dikter tävlade mot vinnaren, och så vidare till dess två klassers slutgiltiga val tävlade mot varandra i en poesiduell öppen för hela skolan att rösta i. I den ena klassen överlevde Frödings ”Gråbergssång” i många veckor. Jag hörde eleverna resonera: ”Hm, vi får ju tänka efter. Vi vill ju vinna poesiduellen, men resten av skolan vet ju inte att ’Gråbergssång’ blivit *kult* i vår klass. Borde vi rösta fram något annat?” Klassen röstade till slut fram ”Gråbergssång” som sin vinnare. De förlorade omröstningen, men firade andraplatsen med att i kör recitera dikten i sin helhet från minnet. Vardagliga kanske fåniga, kanske vackra, tecken på att poesin nått fram.

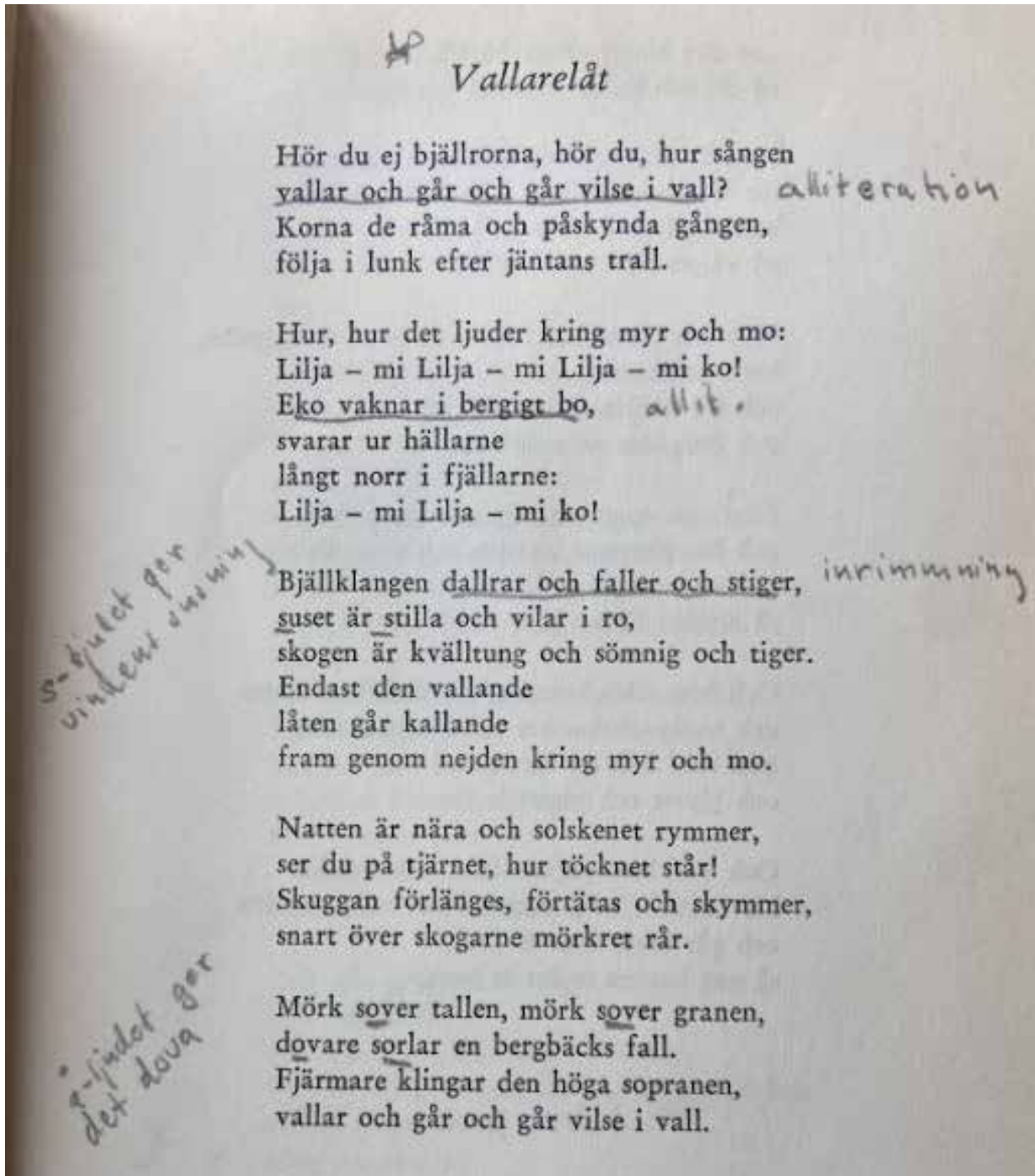
REFERENSLISTA

- ★ Biller, M. (2014). *I varje droppe är en ädelsten*. Kolik Förlag.
- ★ Boglind, A. & Nordlund, A. (red.) (2021). *En bro av poesi*. En bok för alla/Svenska akademien.
- ★ Dixgård, B. & Norén G. (2012). *Strövtåg i hembygden* [sång inspelad av Mando Diao från albumet Infruset]. Universal records.
- ★ Fröding, G. (1960). *Gustaf Fröding – Svalans svenska klassiker*. Albert Bonnier Förlag.
- ★ Mannerheim, F. (2021). *Konsten att undervisa*. Gothia Kompetens AB.
- ★ Markstedt, C-J. (2022). *Novelläsning i praktiken*. Gothia Kompetens AB.
- ★ Mossberg Schüllerqvist, I. & Wejrum, M. (2020). *Att undervisa poesi*. Skolverket. https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Grundskola/014_lasstrategi_for_skonlitt/del_07/Material/Flik/Del_07_MomentA/Artiklar/M14b_4-9_07A_01_poesi.docx [2023-11-03]
- ★ pjotr-p (2013). *Världens gång* [musikstycke]. <https://soundcloud.com/pjotr-p/v-rldens-g-gngustaf-fr-ding> [2023-11-03]
- ★ Skolverket (2022). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr22*. Skolverket.
- ★ Sonnert, E. (1999). *Magasinet – svenska författare*. Gleerups utbildning AB.
- ★ Stridsman, S. (2014). "Behövs det bildning?". *Skolvärlden*. Lärarnas riksförbund. <https://skolvarlden.se/artiklar/behovs-det-bildning> [2023-11-03]
- ★ Tengberg, M. (2023). "Professorn om varför flickor läser bättre än pojkar." *Ämnesläraren*. Vi lärare. https://www.vilarare.se/amneslararen-svenska-sprak/vi-larare-debatt/professorn-varfor-laser-flickor-battre-an-pojkar/?fbclid=IwAR2IUSE3KpFFbjJVwanM9LmrwSFXVO3Pvl9nBYKxvi-GKuuOXrjI_XlnHw [2023-11-03]
- ★ TV4 (2022). *Bästa svensktoppslåten någonsin – snubblade på melodin på väg till dagis* [video]. <https://www.tv4.se/klipp/va/13796162/basta-svensktoppslatten-nagonsin-snubblade-pa-melodin-pa-vag-till-dagis> [2022-10-19]
- ★ Vreeswijk, C. (1970). *Ett gammalt bergtroll* [sång från albumet *Poem, ballader och lite blues*]. Metronome.
- ★ Värmlands Museum (2019). *Highlights ur samlingarna – Bror Lindh* [video]. <https://www.youtube.com/watch?v=-qM1AuAJyGA> [2023-11-03]

APPENDIX

BILAGA 1: VALLARELÅT

BILAGA 2: SKRIVUPPGIFT

SKRIV EN BERÄTTELSE inspirerad av en av Gustaf Frödings dikter. Välj mellan dikterna nedan och ta gärna inspiration av förslaget till berättelse.

”Strövtåg i hembygden”

Skriv om någon som flyttat och nu besöker sitt gamla hem och reagerar på att allt är så förändrat.

”Ett gammalt bergtroll”

Skriv om någon som träffar ett troll och vad som händer då...

”Säv, säv, susa”

Skriv om en olycklig flicka som väljer att försöka dränka sig i sjön.

”Snigelns visa”

Skriv om en snigel som nästan blir ihjältrampad av en stövel.

”Världens gång”

Skriv om sjömän på ett fartyg under en storm och vad som händer när en av dem sköljs överbord.

”Titania”

Skriv om två barn som ger sig ut i dimman för att spana efter älvor och träffar älvdrottningen Titania!

SKOLPORTEN